

Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie

Fase 1 Samenvattend eindrapport

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

PROFESSIONEEL LEREN VAN LERAREN (PLL) VOOR INCLUSIE

Fase 1 Samenvattend eindrapport

TPL4I

Het European Agency for Special Needs and Inclusive Education (het Agency) is een onafhankelijke en zelf besturende organisatie. Het Agency wordt medegefinancierd door de ministeries van onderwijs in zijn lidstaten en door de Europese Commissie, door middel van een exploitatiesubsidie van het onderwijsprogramma van de Europese Unie.

Medegefinancierd door
het programma Erasmus+
van de Europese Unie

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De inhoud geeft de standpunten van de auteurs weer en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de daarin opgenomen informatie.

De standpunten die in dit document worden verwoord, komen niet noodzakelijkerwijs overeen met de officiële standpunten van het Agency, zijn lidstaten of de Commissie.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Redacteurs: Annet De Vroey, Simoni Symeonidou en Amélie Lecheval

Deze publicatie is een open access-bron. Dit betekent dat de publicatie mag worden geopend, gebruikt en verspreid met een passende verwijzing naar het European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Zie het Open access-beleid van het Agency voor meer informatie: www.european-agency.org/open-access-policy.

U verwijst als volgt naar dit document: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2020. *Lerarenopleiding en inclusie: Fase 1 Samenvattend eindrapport*. (A. De Vroey, S. Symeonidou en A. Lecheval, reds.). Odense, Denemarken

Dit werk is gelicentieerd onder een licentie Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 4.0 Internationaal. Deze publicatie mag niet worden gewijzigd of vertaald zonder toestemming van het Agency.

Met het oog op een grotere toegankelijkheid is dit rapport beschikbaar in 25 talen en in een toegankelijk elektronisch formaat op de website van het Agency: www.european-agency.org

Dit is een vertaling van een oorspronkelijke tekst in het Engels. Raadpleeg de oorspronkelijke Engelse tekst in geval van twijfel over de correctheid van de informatie in de vertaling.

ISBN: 978-87-7110-925-2 (Elektronisch)

Secretariaat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denemarken
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kantoor Brussel

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels België
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Inhoud

Inleiding	5
Essentiële beleidselementen voor PLL voor inclusie	6
Trends en belangrijkste kwesties op het gebied van nationaal/regionaal PLL-beleid ten behoeve van inclusie	8
De rol van PLL voor inclusie in inclusieve onderwijssystemen	10
Een profiel van inclusieve leraren dat het PLL-continuüm bestrijkt	11
Samenvattende opmerkingen	12
Publicaties	13
Literatuur	15

Inleiding

Nu groepen leerlingen diverser zijn dan ooit tevoren, wordt de cruciale rol van leraren en hun behoefte aan professioneel leren met het oog op inclusie breed erkend. Leraren, onderzoekers en beleidsmakers op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en internationaal niveau bespreken in toenemende mate het continuüm van mogelijkheden voor professioneel leren van leraren (PLL) om alle leraren en ander personeel voor te bereiden op de inclusie van alle leerlingen.

Beleidsontwikkeling voor PLL voor inclusie is belangrijk voor inclusief onderwijs. Inclusief onderwijs zorgt ervoor dat 'alle leerlingen, ongeacht hun leeftijd, voorzien worden van betekenisvolle en kwaliteitsvolle onderwijskansen in hun lokale gemeenschap, samen met hun vrienden en leeftijdsgenoten' (European Agency, 2015, p. 1). PLL voor inclusie is een integraal onderdeel van de ontwikkeling van inclusieve onderwijssystemen.

Het Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie (TPL4I)-project richt zich op het beleid dat van invloed is op PLL voor inclusief onderwijs. Fase 1 van TPL4I was gericht op het vaststellen van de essentiële beleidselementen om te waarborgen dat alle leraren, ongeacht de fase van hun loopbaan, worden voorbereid op inclusief onderwijs. In fase 2 wordt één enkel element benadrukt en gekoppeld aan andere projecten van het European Agency for Special Needs and Inclusive Education (het Agency). In dit rapport worden de resultaten van TPL4I fase 1 samengevat.

Ten eerste worden de elementen van een beleidskader voor PLL voor inclusie uiteengezet. Gebaseerd op een **literatuuronderzoek** naar internationaal beleid en onderzoek (European Agency, 2019a) heeft het TPL4I-team een **beleidsinstrument voor zelfevaluatie** ontwikkeld (European Agency, 2019b). Het instrument is bedoeld om beleidsmakers te helpen het nationale/regionale beleid inzake PLL voor inclusie op drie terreinen te registreren en te evalueren:

- Beleidsvisie en voornaamste beginselen
- Doelstellingen en continuüm van ondersteuning
- Capaciteitsopbouw, financiering en monitoring.

Ten tweede worden in dit verslag de belangrijkste kwesties beschreven die in 26 Europese landen zijn aangetroffen binnen de vastgestelde beleidselementen. Een synthese van alle bevindingen (European Agency, 2020b) wijst op de belangrijkste uitdagingen voor beleidsmakers en aanbieders van PLL voor inclusie.

Ten derde wordt in het verslag een verband gelegd tussen de bevindingen en eerdere werkzaamheden van het Agency, zodat het in een alomvattende systeembenadering wordt ingekaderd.

Tot slot wordt voorgesteld om het *Profiel van inclusieve leraren* op grotere schaal te gebruiken (European Agency, 2012). In fase 2 van TPL4I zal dit verder worden onderzocht.

Essentiële beleidselementen voor PLL voor inclusie

In onderzoeksdocumenten en internationale en Europese beleidsdocumenten wordt gewezen op de belangrijkste kwesties op het gebied van PLL-beleid die gericht zijn op de ondersteuning van gelijkwaardigheid en inclusie (European Agency, 2019a). Er bestaat een bijzondere behoefte om aandacht te besteden aan de zorgen **van alle leraren** omtrent inclusieve praktijken.

Het continuüm van de PLL-mogelijkheden varieert van initiële lerarenopleiding tot inductie voor beginnende leraren, continue professionalisering en het professioneel leren van lerarenopleiders. In PLL voor inclusie maken gespecialiseerde en ondersteunende medewerkers, die werken met leraren in het inclusief onderwijs, deel uit van het continuüm. Het beleid moet er daarom voor zorgen dat al het personeel, met inbegrip van specialisten en schoolleiders, zich gedurende de hele loopbaan bezighoudt met de ontwikkeling van competenties voor inclusie.

Het beleid moet eveneens een beter begrip van diversiteit bevorderen, waarbij de nadruk wordt gelegd op PLL voor **gelijkwaardigheid en inclusie**. Een op samenwerking gerichte werkwijze is cruciaal voor het ontwikkelen van diverse paden voor PLL voor inclusie en het bieden van mogelijkheden voor reflectie en professioneel leren in inclusief onderwijs aan alle medewerkers.

Op basis van deze bevindingen is het TPL4I- beleidsinstrument voor zelfevaluatie een uitgebreide bron voor beleidsreflectie en -ontwikkeling in PLL voor inclusie. Het bevat de volgende sleutelgebieden en essentiële beleidselementen:

Visie en voornaamste beginselen:

- **een duidelijke beleidsvisie voor PLL voor gelijkwaardigheid en inclusie**, om ervoor te zorgen dat alle leraren gedurende hun hele loopbaan over kansen tot professioneel leren beschikken met betrekking tot de beginselen van inclusief onderwijs, hun pedagogische verantwoordelijkheid voor alle leerlingen en hun bijdrage aan en samenwerking op het gebied van inclusief onderwijs;
- **uitgangspunten voor PLL-beleid ten behoeve van inclusie**, om ervoor te zorgen dat PLL een vereiste is voor inclusief onderwijs en de beginselen en praktijk van inclusief onderwijs bevat, in de initiële lerarenopleiding en PLL voor beginnende en ervaren leraren, leerkrachten speciaal onderwijs en voor lerarenopleiders.

Doelstellingen en continuüm van ondersteuning:

- **doelstellingen voor PLL-beleid ten behoeve van inclusie** hebben betrekking op kwesties die bijdragen tot het begrip en de uitvoering van inclusief onderwijs: kwalificaties, competentiegebieden, onderwijsmethoden voor inclusie, dialoog over inclusie en afstemming van PLL met beleidsdoelstellingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau en systeemvereisten voor een inclusief onderwijssysteem;

- **continuüm van ondersteuning van alle leraren**, waarbij diverse professionele leermogelijkheden worden geboden voor inclusief onderwijs op alle onderwijs-niveaus, met inbegrip van leiderschapskwaliteiten, en waarbij scholen en instituten voor hoger onderwijs worden ondersteund bij het ontwikkelen van strategische plannen en samenwerking op het gebied van PLL voor inclusie.

Capaciteitsopbouw, financiering en monitoring:

- **capaciteitsopbouwende** strategieën, mechanismen, richtlijnen, competenties en stimuli voor alle leraren: strategieën ter ondersteuning van scholen of instituten voor hoger onderwijs om sterke leidinggevende teams op te bouwen, het ontwikkelen van de rol van leerkrachten speciaal onderwijs als hulpmiddel voor reguliere scholen of het bevorderen van inclusieve onderwijsmethoden, of richtlijnen over kwaliteitsbeoordeling om PLL voor inclusie te plannen;
- **adequate en kostenefficiënte financieringsmechanismen**: financiële stimuli, flexibele mechanismen voor toewijzing van middelen en systematische dataverzameling over uitgaven;
- **het monitoren van de uitvoering van de PLL voor inclusie** door middel van een uitgebreid verantwoordingskader, mechanismen om ongelijkheden in de toegang aan te pakken en mechanismen ter ondersteuning van eigen inbreng in beoordelings- en verbeteringsprocessen (European Agency, 2019b).

Trends en belangrijkste kwesties op het gebied van nationaal/regionaal PLL-beleid ten behoeve van inclusie

Zesentwintig landen¹ hebben deelgenomen aan een activiteit voor het in kaart brengen van het beleid inzake PLL voor inclusie. In samenwerking met de vertegenwoordigers van het Agency uit die landen heeft het TPL4I-team het in kaart brengen van 26 nationale/regionale **beleidsrasters** voltooid (European Agency, 2020a), met gebruik van het beleidsinstrument voor zelfevaluatie (European Agency, 2019b).

De rasters illustreren nationaal/regionaal PLL-beleid ten behoeve van inclusie. Een analyse van de voltooide rasters stelt beleidsmakers en andere belanghebbenden in staat om, volgens internationale beleidsaanbevelingen en onderzoeksgegevens, vast te stellen op welke beleidsgebieden de landen zich momenteel richten en welke gebieden in de toekomst bij de ontwikkeling van beleid in aanmerking moeten worden genomen.

¹ België (Vlaamse Gemeenschap), Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, IJsland, Italië, Letland, Litouwen, Malta, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Servië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, het Verenigd Koninkrijk (Noord-Ierland), het Verenigd Koninkrijk (Schotland), het Verenigd Koninkrijk (Wales), Zweden en Zwitserland.

In de analyse van de rasters werden de volgende trends aangetoond (European Agency, 2020b):

Er zijn internationale aanbevelingen voor een alomvattend PLL ten behoeve van inclusiebeleid, gebaseerd op het concept van gelijkwaardigheid. Desondanks wordt inclusie in nationaal/regionaal beleid begrepen als de noodzaak van een afzonderlijk beleid voor bepaalde groepen leerlingen, zoals die met specifieke onderwijsbehoeften. **Afzonderlijk onderwijsbeleid voor specifieke doelgroepen leidt vaak tot afzonderlijke of specifieke paden in PLL.** Daarom moet in vraag worden gesteld in hoeverre het beginsel van gelijkwaardigheid ten grondslag ligt aan PLL-paden.

De mate waarin inclusief onderwijs onderdeel uitmaakt van het PLL-beleidscontinuüm verschilt per land. Bovendien **zijn er in veel landen hiaten tussen de verschillende fasen van het PLL-continuüm**, in het bijzonder in de inductie voor beginnende leraren en de professionele ontwikkeling voor lerarenopleiders, met inbegrip van schoolleiders. Het scala aan beleidsmaatregelen op het gebied van de initiële lerarenopleiding en de continue professionalisering doet vermoeden dat inclusieve educatie soms onderdeel uitmaakt van het PLL-beleid. In veel gevallen, echter, **hebben de PLL-mogelijkheden betrekking op leerlingen die worden gecategoriseerd als leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zonder een duidelijk beeld van de competenties voor inclusie.**

De uitvoering van PLL voor inclusie geeft een beeld van een **reeks samenwerkingsstrategieën en benaderingen voor capaciteitsopbouw**. Deze bevorderen echter niet altijd de samenwerking tussen alle leraren of tussen leraren met verschillende rollen (bijv. leraren in het regulier onderwijs en leerkrachten speciaal onderwijs). Hoewel algemene PLL-financieringsmechanismen PLL voor inclusie omvatten, ontbreken gegevens over de bestedingen aan PLL voor inclusie. Het monitoren is afhankelijk van de kwaliteitsbeoordelingsprocessen van scholen. Er is echter een gebrek aan samenwerking tussen diverse belanghebbenden, zoals ministeries, lokale overheden, universiteiten en andere instanties of netwerken, om het beleid omtrent PLL voor inclusie te versterken.

Gezien deze bevindingen zijn de **belangrijkste aanbevelingen voor beleidsmakers:**

- **het ontwikkelen van een beleidsvisie voor PLL voor inclusie gedurende de hele loopbaan**, waarbij alle leraren, met inbegrip van gespecialiseerd personeel, worden betrokken bij PLL voor inclusie en waarbij zij in staat worden gesteld om aan de behoeften van alle leerlingen te voldoen, in plaats van zich te richten op de behoeften van bepaalde groepen leerlingen;
- **het herzien van beleidsdoelstellingen voor PLL voor alle leraren** en, in het bijzonder, het aanbieden van richtlijnen en strategieën die rekening houden met de competentiegebieden die nodig zijn voor inclusief onderwijs;
- **het benadrukken van de samenwerking tussen alle belanghebbenden** die betrokken zijn bij PLL voor inclusie.

De rol van PLL voor inclusie in inclusieve onderwijssystemen

Bovendien werden de bevindingen gekoppeld aan het ecosysteemmodel van inclusieve onderwijssystemen van het Agency (European Agency, 2017a; 2017b). Het ecosysteemmodel verklaart hoe verschillende structuren, processen en resultaten van inclusief beleid en inclusieve werkwijzen, op verschillende systeemniveaus, op elkaar inwerken en invloed hebben op leerlingen.

Een specifiek beleidsterrein dat gericht is op de ondersteuning van inclusief onderwijs, zoals PLL voor inclusie, wordt beschouwd als een 'snede' van de ontwikkeling van inclusieve onderwijssystemen. Op deze manier kunnen de vastgestelde uitdagingen op dit gebied worden gesitueerd in het gehele ecosysteemmodel. Dit maakt het mogelijk om te begrijpen hoe individuele, factoren op individueel en schoolniveau, en externe factoren zoals de gemeenschaps- en nationale of regionale beleidskaders, van invloed zijn op de ontwikkeling van een leerling in het onderwijssysteem.

Het Agency heeft deze aanpak gebruikt om de impact van de beleidsontwikkeling op de resultaten van de leerlingen in verschillende projecten te verklaren:

- **Inclusieve voor- en vroegschoolse educatie** (European Agency, 2017a)
- **Verhogen van prestaties van alle leerlingen in inclusief onderwijs** (European Agency, 2017b)
- **Ondersteunen van inclusief schoolleiderschap** (European Agency, 2019c)
- **Het voorkomen van schooluitval** (European Agency, 2019d).

Wanneer deze aanpak wordt toegepast op beleid omtrent PLL voor inclusie, komen de volgende uitdagingen in het ecosysteem aan de orde:

Op **nationaal/regionaal niveau** weerspiegelt het PLL-beleid het bestaande onderwijsbeleid. Dit bevordert de rechten van bepaalde groepen leerlingen, in plaats van gelijke kansen voor alle leerlingen en de beginselen van inclusief onderwijs te stimuleren. Het PLL-beleid moet gericht zijn op het voldoen aan de behoeften van alle leerlingen. Bovendien moet dit beleid de hiaten tussen de verschillende PLL-fasen overbruggen.

Op **gemeenschapsniveau** biedt de samenwerking tussen leraren op school en lerarenopleiders op universiteiten en hogescholen een breed scala aan mogelijkheden qua PLL voor inclusie. Voor samenwerking tussen scholen en lokale autoriteiten moet afstemming plaatsvinden van de beleidsvisie, strategische plannen van scholen en de behoeften van leraren op het gebied van PLL voor inclusie.

Op **schoolniveau** moet het beleid voor beginnende en ervaren leraren en voor ander personeel met verschillende kwalificaties en rollen PLL-samenwerkingsmogelijkheden ondersteunen, met inbegrip van lerarenopleiders, zoals mentoren en schoolleiders.

Op **individueel niveau** hebben leraren behoefte aan een beleid dat de kernwaarden en competenties biedt die tegemoet komen aan de behoeften van alle leerlingen, dat de beschikbaarheid van mogelijkheden voor PLL voor inclusie garandeert en dat leraren in staat stelt om flexibele en aanpasbare PLL voor inclusie-paden te volgen.

Een profiel van inclusieve leraren dat het PLL-continuüm bestrijkt

Bovenstaande bevindingen zijn gekoppeld aan de kernwaarden en -competenties van het **Profiel van inclusieve leraren** (European Agency, 2012). Het *Profiel* werd ontworpen voor beleidsontwikkeling in de initiële lerarenopleiding. De bevindingen van TPL4I benadrukken de noodzaak van een collaboratieve PLL voor inclusie in het professionele continuüm van leraren en gespecialiseerd personeel. Derhalve wordt in de bevindingen gesuggereerd dat de toepassing van het *Profiel*:

- het continuüm van mogelijkheden voor PLL voor inclusie kan bestrijken, zowel binnen de loopbaan van leraren als daarbuiten, met inbegrip van het professioneel leren van gespecialiseerde leerkrachten en lerarenopleiders. Alle leraren moeten worden voorbereid op inclusief onderwijs in het hele continuüm van PLL voor inclusie en door middel van samenwerkend leren voor iedereen, in plaats van het aanbieden van verschillende professionele leermogelijkheden die leiden tot verschillende beroepskwalificaties.
- de basis moet vormen voor beleidsbesprekingen over de kernwaarden die ten grondslag liggen aan de mogelijkheden voor PLL voor inclusie. Alle fasen van het continuüm van PLL voor inclusie moeten kernwaarden bevatten die duidelijk gericht zijn op het waarderen van de diversiteit bij leerlingen, het ondersteunen van alle leerlingen, het werken met anderen en het inzetten van PLL voor inclusieve activiteiten. Het toepassen van de kernwaarden en -competenties van het *Profiel* op alle fasen van het continuüm van PLL voor inclusie zou landen helpen de hiaten in het beleid voor capaciteitsopbouw te overbruggen.
- de basis moet vormen voor beleidsbesprekingen over de essentiële competenties voor alle professionals die in een inclusieve omgeving werken. De kwaliteit van de onderwijskansen die nodig zijn voor inclusief onderwijs hangt af van de kwaliteit van de kennis, de houding en de vaardigheden van leraren, die zich gedurende hun hele loopbaan geleidelijk ontwikkelen. Zonder een voldoende continuüm van mogelijkheden voor PLL voor inclusie zullen leraren niet uitgerust zijn om kwaliteits-onderwijs voor alle leerlingen te ontwikkelen en aan te bieden.
- financieringsmechanismen voor PLL voor inclusie (d.w.z. financiering op nationaal, regionaal en lokaal niveau) en toezichtprocedures in gang kan zetten om te voldoen aan de kernwaarde van persoonlijke professionele ontwikkeling.

Deze bevindingen rechtvaardigen het gebruik van het *Profiel* in het gehele continuüm van PLL voor inclusie. Fase 2 van TPL4I zal hierop ingaan.

Om alle leerlingen te bereiken en kwalitatief hoogstaand onderwijs voor iedereen te garanderen, moet het inclusief onderwijs bovendien alle leraren omvatten: leraren in opleiding, beginnende leraren, ervaren leraren, leerkrachten speciaal onderwijs en ander ondersteunend personeel, en lerarenopleiders. Het gebruik van het *Profiel* zal een visie en competentiegebieden bieden voor verdere beleidsontwikkeling in PLL voor inclusie.

Samenvattende opmerkingen

Het TPL4I-project bestrijkt een belangrijk onderwerp van beleidsontwikkeling dat algemeen wordt erkend als een voorwaarde voor inclusief onderwijs. Leraren en ander personeel die betrokken zijn bij inclusieve praktijken, alsook alle belanghebbenden die op verschillende systeemniveaus betrokken zijn bij de ontwikkeling van inclusief onderwijs, moeten toegang hebben tot een samenhangend en continu aanbod van professionele leeromgevingen om scholen voor iedereen te kunnen bieden.

Uit de analyse van de zelfevaluaties van de landen met betrekking tot de belangrijkste beleidselementen van PLL voor inclusie is gebleken dat het volgende het geval is:

- De beleidsondersteuning voor PLL voor inclusie is niet gelijkmatig verdeeld in het continuüm van het levenslange leren voor alle medewerkers die betrokken zijn bij inclusief onderwijs.
- Er is een gedeelde visie op gelijkwaardigheid nodig als grondslag voor alle PLL voor inclusie en om hiaten op het gebied van diverse diversiteitskwessies te overbruggen.
- Samenwerkingsverbanden op schoolniveau en met andere actoren, bijvoorbeeld op gemeenschaps- of nationaal/regionaal niveau, laten verschillende mogelijkheden voor PLL voor inclusie zien. Er is echter meer sector-en loopbaanoverschrijdende samenwerking nodig.

Bovenal **vormen kaders voor lerarencompetenties voor inclusie een sleutelement van het beleidskader voor PLL voor inclusie** om de inzet en zelfredzaamheid van leraren en scholen binnen het inclusieve onderwijs te versterken.

Deze laatste bevinding vraagt om maatregelen om de beleidsontwikkeling in de verschillende landen aan te moedigen en te ondersteunen.

Gebaseerd op de erkenning van gedeelde waarden en competentiegebieden voor inclusie, kan het *Profiel van inclusieve leraren* (European Agency, 2012) het competentiekader bieden dat nodig is voor het bereiken van een breder professioneel publiek. Het doel is om alle leraren en hun collega's voor te bereiden op inclusief onderwijs en hun inzet om te blijven leren op dit gebied te garanderen.

In fase 2 van TPL4I wordt het gebruik van het *Profiel* verder onderzocht om inclusief leren en gelijkwaardigheid in onderwijs in alle PLL voor inclusie-leerpaden mee te nemen. Op die manier, en met de nadruk op Duurzame Ontwikkelingsdoelstelling 4 (Verenigde Naties,

2015), wordt het inclusieve onderwijsbeleid aangemoedigd om de boodschap te verbreden van 'allen betekent allen' (UNESCO, 2020) naar 'allen betekent allen betekent alle leraren'. Dit is een herinnering aan de competentiegebieden die alle professionals op dit gebied moeten nastreven.

Projectresultaten

De activiteiten van TPL4I fase 1 hebben geresulteerd in het **TPL4I Literatuuronderzoek** (European Agency, 2019a), het **TPL4I-beleidsinstrument voor zelfevaluatie** (European Agency, 2019b), de **TPL4I In kaart gebrachte beleidsrasters** (European Agency, 2020a), de **TPL4I Analyse van het nationale beleid in Europa** (European Agency, 2020b), het **TPL4I Methodologieverslag** (European Agency, 2020c) en dit **TPL4I Fase 1 Samenvattend eindrapport**.

Alle publicatie zijn beschikbaar op de website van het TPL4I-project:
www.european-agency.org/projects/TPL4I.

Literatuur

European Agency for Development in Special Needs Education, 2012. *Profiel van inclusieve leraren*. (A. Watkins, red.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/teacher-education-inclusion-profile-inclusive-teachers (Laatst bekeken in november 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2015. *Standpunt van het Agency over inclusieve onderwijssystemen*.

www.european-agency.org/resources/publications/agency-position-inclusive-education-systems-flyer (Laatst bekeken in oktober 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017a. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Inclusieve voor- en vroegschoolse educatie: Nieuwe inzichten en tools - Bijdragen van een Europese studie]*. (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné en F. Bellour, reds.). Odense, Denemarken

www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-early-childhood-education-new-insights-and-tools-contributions (Laatst bekeken in augustus 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017b. *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review [Verhogen van prestaties van alle leerlingen: Een middel voor de ondersteuning van zelfcontrole]*. (V.J. Donnelly en A. Kefallinou, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review (Laatst bekeken in december 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019a. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Literature Review [Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie: Literatuuronderzoek]*. (A. De Vroey, S. Symeonidou en A. Lecheval, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-literature-review (Laatst bekeken in februari 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019b. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Policy Self-Review Tool [Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie: Beleidsinstrument voor zelfevaluatie]*. (S. Symeonidou en A. De Vroey, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-policy-self-review-tool (Laatst bekeken in februari 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019c. *Inclusive School Leadership: Exploring Policies Across Europe [Inclusief schoolleiderschap: het verkennen van beleid in heel Europa]*. (E. Óskarsdóttir, V. Donnelly en M. Turner-Cmuchal, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-school-leadership-synthesis (Laatst bekeken in oktober 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019d. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels [Het voorkomen van schooluitval: Onderzoek naar het potentieel van beleid inzake inclusief onderwijs op systeem- en individueel niveau]*. (A. Kefallinou, red.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (Laatst bekeken in oktober 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2020a. *TPL4I policy mapping grids [TPL4I-In kaart gebrachte beleidsrasters]*. Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/projects/TPL4I/policy-mapping (Laatst bekeken in november 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2020b. *Teacher Professional Learning for Inclusion: An Analysis of Country Policies in Europe [Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie: Een analyse van het nationale beleid in Europa]*.

(S. Symeonidou, A. De Vroey en A. Lecheval, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-synthesis (Laatst bekeken in december 2020)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2020c. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Methodology Report [Professioneel leren van leraren (PLL) voor inclusie: Methodologieverslag]*. (A. De Vroey en S. Symeonidou, reds.). Odense, Denemarken.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-methodologie (Laatst bekeken in december 2020)

UNESCO, 2020. *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all [Monitoringverslag voor Onderwijs van 2020: Inclusie en onderwijs: Allen betekent allen]*. Parijs: UNESCO.

unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718/PDF/373718eng.pdf.multi (Laatst bekeken in december 2020)

Verenigde Naties, 2015. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Het transformeren van onze wereld: de agenda voor duurzame ontwikkeling voor 2030]*. Resolutie aangenomen door de Algemene Vergadering op 25 september 2015. A/RES/70/1.

sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformationalworld (Laatst bekeken in december 2020)

Secretariaat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kantoor Brussel:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org